

Вільчак Я.М.,
викладач кафедри конституційного
та адміністративного права
Юридичного інституту ТАНГ,
здобувач другого року навчання
Інституту держави і права
імені В.М.Корецького НАН України

ДОГОВІРНА ПРАВОЗДАТНІСТЬ СУЧАСНИХ МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Міжнародна міжурядова організація – це об'єднання суверенних держав згідно міжнародного договору на постійній основі зі спільною метою, котре має постійні органи, наділені міжнародною правосуб'єктністю, та діє відповідно до загальновизнаних принципів і норм міжнародного права ¹. Міжнародна організація є одним із основних суб'єктів сучасного міжнародного права.

Суб'єкт міжнародного права повинен мати право укладати міжнародні договори з іншими суб'єктами міжнародного права. Вважається, що "...без самостійного права на укладення міжнародних договорів існування суб'єкта міжнародного права неможливе..." ². На сьогоднішній день суб'єктами права міжнародних договорів є держави, нації, що борються за самовизначення, та міжнародні організації ³. Хоча треба відзначити, що суб'єктами права міжнародних договорів в давнину виступали також міста, союзи держав і міст, інколи релігійні організації та окремі особи.

Міжнародні організації мають право укладати міжнародні договори, що прямо зафіксовано в статті 2 Віденської конвенції про право міжнародних договорів між державами та міжнародними організаціями чи між міжнародними організаціями 1986 року. У ній також вказується, що договірна правоздатність міжнародних організацій регулюється відповідно правилам цієї організації.

---

¹ Шибаєва О.О. Право міжнародних організацій: вопросы теории. – М.: Международные отношения, 1986. – С. 26.

² Фельдман Д.И. Курдюков Г.И. Основные тенденции развития международной правосубъектности. – Казань, 1974. – С. 128.

³ Талалаев А.Н. Право международных договоров. – М., 1980. – С. 73.

“Правила організації” – це установчі акти, прийняті згідно з ними рішення і резолюції, практика міжнародної організації (ст.2 Віденської конвенції 1986 року)⁴.

Першим міжнародним договором, котрий уклала міжнародна організація, вважають угоду між Міжнародним бюро мір і ваг та Францією від 4 жовтня 1875 року. Цим документом регулювалося перебування органів організації в Парижі⁵.

При укладенні міжнародного договору виникає питання, чи володіє дана міжнародна організація договірною правоздатністю, і якщо так, то в якому обсязі. В науці міжнародного права існують різні погляди на це питання. Наприклад, О.О. Шибасєва і М. Поточний вважають, що питання об’єму договірної правоздатності міжнародних організацій вирішується щодо кожної організації окремо⁶. Я.Броунлі притримується думки, що об’єм договірної правоздатності міжнародних організацій може бути встановлений шляхом тлумачення їхніх установчих актів і звернення до доктрини “компетенції, що мається на увазі”⁷. Американський юрист Леєр вважає, що міжнародні організації можуть здійснювати договірну правоздатність, що необхідна для виконання їхніх цілей та функцій⁸. Те, що міжнародна організація має функціональний характер договірної правоздатності закріплено також в Преамбулі Віденської Конвенції 1986 року: “міжнародна організація володіє такою правоздатністю укладати договори, яка необхідна для виконання її функцій і досягнення її цілей”⁹.

Міжнародні організації, як і держави, здійснюють свою договірну правоздатність через свої органи, а ті в свою чергу – через своїх представників чи вповноважених, що визначається статутом організації¹⁰. Якщо ж в статуті міжнародної організації немає статей, що передбачають її право укладення міжнародних договорів, місце має мовчазна згода всіх держав-членів на такі дії¹¹.

⁴ Действующее международное право: В трёх томах., Т.1. – М., 1999. – С. 375.

⁵ Архипова Л.Б. Договора международных экономических организаций социалистических стран. – М., 1989. – С. 26.

⁶ Шибасєва Е.А., Поточный М.. Правовые вопросы структуры и деятельности международных организаций. – М., 1982. – С. 69.

⁷ Brownlie I. Principles of Public International Law. – Oxford, 1980. – P. 684.

⁸ Shearer I.A. Strakes International Law. – 1994. – P. 565.

⁹ Действующее международное право: В трёх томах., Т.1. – М., 1999. – С. 373.

¹⁰ Талалаев А.Н. Право международных договоров: общие вопросы. – М., 1980. – С. 93.

¹¹ Талалаев А.Н. Право международных договоров: общие вопросы. – М., 1980. – С. 89.

Існують різні підходи до проблеми походження договірної правоздатності міжнародних організацій. Деякі вчені вважають, що договірна правоздатність виводиться безпосередньо з їхнього існування як суб'єктів міжнародного права. Так, прихильник цієї концепції Х. Лаутерпахт писав, що “договірна правоздатність міжнародних організацій випливає із їхньої міжнародної правосуб'єктності”. Схожу позицію займає М. Рамо-Монтандо, який стверджує, що з міжнародної правосуб'єктності випливає право міжнародних організацій вступати у відносини з іншими суб'єктами міжнародного права¹².

Противники цієї концепції стверджують, що “наявність правосуб'єктності сама по собі ще не служить підтвердженням права укладати міжнародні договори, і все залежить від положень установчого акту цієї організації”¹³. Такий погляд на питання договірної правоздатності називається “статутною концепцією”. Вона полягає в тому, що основою всіх прав та обов'язків міжнародної організації є статут та інші додаткові документи, що регулюють її функціонування¹⁴.

Широкого поширення набула концепція “компетенції, що мається на увазі”. Згідно неї міжнародна організація може здійснювати компетенцію, котра не є чітко зазначена в статуті, але випливає з його тлумачення. В основу цієї концепції лягло консультативне рішення Міжнародного Суду ООН від 11 квітня 1949 року щодо відшкодування шкоди, завданої на службі в ООН¹⁵.

Беручи до уваги можливість виходу міжнародної організації за рамки її установчого акту, деякі вчені говорять про можливість організації вчиняти будь-які дії, що прямо не заборонені статутом. Це називається концепцією “іманентної компетенції”. Ф.Сейєрстед, один із прихильників цієї теорії, говорить про її застосування і до договірної правоздатності міжнародних організацій. Він вважає таку правоздатність притаманною кожній організації, а її основою – “загальне міжнародне право”¹⁶. Концепція “іманентної компетенції” знайшла своє відображення в рішенні Міжнародного Суду ООН від 20 липня 1962 року щодо

---

¹² Архипова Л.Б. Договора международных экономических организаций социалистических стран. – М., 1989. – С. 20.

¹³ Броунли Я. Международное право: В 2-х томах. Т. 1. – М., 1977. – С. 413.

¹⁴ Шуршалов В.М. Право международных договоров: Учебное пособие. – М., 1979. – С. 17; Международное право. – М., 1981. – С. 106.

¹⁵ International Court of Justice. Reports. – 1949. – p.178 – 179.

¹⁶ Seyersted F. Treaty-making capacity of intergovernmental organizations. – 1986. – P. 264.

питання про деякі витрати ООН. Суд вирішив, що діяльність ООН здійснюється в рамках її повноважень, коли вона вчиняє дії, що необхідні для здійснення однієї з цілей ООН¹⁷. На думку Ф.Сейерстеда, договірна правоздатність міжнародних організацій “внутрішньо притаманна” їм і майже безмежна¹⁸.

Проте не можна забувати, що правоздатність міжнародних організацій повною мірою залежить від її статусу, практики, з якою погодилися держави-члени. Об’єм і коло прав міжнародної організації залежить від цілей та функцій, покладених на неї членами, та є особливим для кожної організації. “Лише держави можуть визначити характер кожної створеної ними організації, цілі, досягнення яких вона прагнути, і засоби, які вони надають у використання організації”¹⁹.

Єдиним міжнародно-правовим актом, що стосується договірної правоздатності міжнародних організацій є вищезгадана Віденська конвенція 1986 року. Станом на 30 вересня 2003 року до неї приєдналися лише 23 держави²⁰. Україна в Конвенції участі не бере. Її положення не набули чинності, але багато з них діє в якості звичаєвих норм. Незважаючи на надзвичайну важливість проблеми правосуб’єктності міжнародних організацій та їхньої договірної правоздатності, до сьогоднішнього дня не існує міжнародно-правових актів, котрі б визначали її поняття. Об’єм та межі договірної правоздатності впливають лише з їхніх установчих актів та інших документів, що регулюють їхню діяльність.

Література:

1. Архипова Л.Б. Договора международных экономических организаций социалистических стран. – М., 1989.

---

¹⁷ Архипова Л.Б. Договора международных экономических организаций социалистических стран. – М., 1989. – С. 23.

¹⁸ Seyersted F. Treaty-making capacity of intergovernmental organizations. – 1986. – P. 264.

²⁰ <http://www.memo.ru>.

2. Броунли Я. Международное право: В 2-х томах. Т. 1. – М., 1977.
3. Колосов Ю.М., Кривчикова С.С. Международное право. – “Международные отношения”, 2000.
4. Талалаев А.Н. Право международных договоров: общие вопросы. – М., 1980.
5. Фельдман Д.И. Курдюков Г.И. Основные тенденции развития международной правосубъектности. – Казань, 1974.
6. Шibaева О.О. Право международных организаций: вопросы теории. – М.: Международные отношения, 1986.
7. Шibaева Е.А., Поточный М.. Правовые вопросы структуры и деятельности международных организаций. – М., 1982.
8. Шуршалов В.М. Право международных договоров: Учебное пособие. – М., 1979.
9. Действующее международное право: В трёх томах., Т.1. – М., 1999.
10. Brownlie I. Principles of Public International Law. – Oxford, 1980.
11. Seyersted F. Treaty-making capacity of intergovernmental organizations. – 1986.
12. Shearer I.A. Strakes International Law. – 1994.
13. ICJ Reports. – 1949.
14. ICJ Reports. – 1996.